

## Keinosen kaatajat

**Ye-eversti, filosofian tohtori Veli Pernaan alustus kirjamme Yrjö Keinonen – suomalainen sotilas julkistamistilaisuudessa 26.10.2000.** Teksti on julkaistu myös Kylkirauta-lehdessä 4/2000 otsikolla: KEINOSEN KAATAJAT

Mitä tulee tähän käsillä olevaan Yrjö Keinosta koskevaan kirjaan, olen siihen nähden, siis mitä tulee sukulaisuuteen tms. täysin sivullinen. Olen eversti evp. ja palvelin urani loppuvaiheen Karjalan Lennostossa, sen komentajana. Yhtäläisyyttä jalkaväenkenraali Keinoseen on kuitenkin siinä, että minäkin olen opiskellut yliopistossa, vieläpä pääasiassa samoja oppiaineita, ja me molemmat olemme graduoituneet filosofian maistereiksi pääaineena kokeellinen fysiikka. Myöhemmin, kun olin jo eläkkeellä, jatkoin opintojani ja väittelin vielä filosofian tohtoriksi maaliskuussa 1988.

Yhtäläisyyttä tuli sittemmin oleellisesti lisää, kun aloin kiinnittää huomiota siihen, kuinka ammattiverit asennoituivat siviilitutkintoihin. Tosin pitkään aikaan en tajunnut sitä, kuinka kateellinen suomalainen ammattiympäristö voi olla kanssaihmiselleen, ja mitä kaikkea siltä taholta on odotettavissa. Kun aikanaan suoritin ensimmäisen siviilitutkintoni, se huomioitiin upseeritoverien taholta todella niukasti: maisteritittelin johdosta ei spontaaneja onniteluja esittänyt yksikään upseeritoverini. Tällaisesta oli kyllä varoiteltu, mutta kuittasin asian selityksellä, että maisterititteli ei enää 1970-luvulla ollut sotaväen ihmisilläkään mikään poikkeuksellinen juttu. Kun sitten väittelin tohtoriksi, toistui sama juttu, nyt jyrkempänä. Kohtelu oli enimmäkseen jääkylmää eikä se ole vuosien mittaan ole siitä mainittavasti muuttunut. Tämä oli aika karseaa, koska samaan aikaan lukemattomat siviiliystävät sekä puristivat kättä että läiskivät onnitellessaan hartiavoimin olalle.

Tällainen ammattiverien asennoituminen tyrmistytti. Mietin monia vuosia, mistä kenkä oikein puristaa, kun monet siihen saakka rehdisti asennoituneet, hyvinä ystävinä pitämäni ammattiverit eivät enää katsoneet silmiin ja suhtautuivat muutenkin nuivasti. Poikkeuksiakin oli, mutta ne olivat pikemminkin vähemmistönä kuin enemmistönä.

### **Ammattikunnan kaunat**

Moninaiset tölväisyt olivat jatkuneet jo monia vuosia ennen kuin koko asenneviidakko alkoi lopullisesti hahmottua. Kirjahyllyssäni on useita Yrjö Keinosen kirjoittamia kirjoja, ja ehkä niitä selatessani rupesin miettimään, mikä oli ollut Yrjö Keinosen kohtalo. Vaikka mittasuhte-ero oli huomattava (yhtäällä eversti - toisaalla puolustusvoimain komentaja ja Mannerheim-ristin ritari), alkoivat tietyt yhtäläisyydet asenteissa tulla esiin yhä voimakkaammin. Tässä vaiheessa ikävä totuus lopullisesti valkeni minulle: kyse oli yhteisestä nimittäjästä, ammattikunta-kohtaisesta kaunasta, jossa siviiliyhteiskunnan arvostamien seikkojen, kuten korkean akateemisen tutkinnon suorittamisen, katsottiin verottavan upseeriammatin arvovaltaa. Emme olleet Keinosen kanssa tehneet mitään rosvomaista, vaikka ammattivereiden asenne sellaiseen viittasi.

Tämän perusteella laadin henkilökohtaisen kirjeen jalkaväenkenraali Keinosen tyttäreille, rouva Marja Lapille, kertoakseni omista kokemuksistani ja koko siitä asenneilmastosta, mikä sotaväen sisällä vallitsee. Olin nimittäin aivan varma siitä, että Yrjö Keinosen tyttären ja hänen miehensä oli siviileinä täysin mahdotonta koskaan päästä varsinaisesti sisään niihin asioihin, jotka todellisuudessa olivat olleet isän kohtelun taustalla. Tämä näkyi selvästi jo niissä puolustuskirjoituksissa, joita Marja Lappi oli tuolloin julkaissut isästään joissakin lehdissä.

Kirjeeni johti vastaukseen ja yhteistoimintaan, joka jatkuu. Kerroin jo avauspuheenvuorossa, että kaikissa suhteissa en yhdy Yrjö Keinosen komentajakauden toimiin, mutta päälinjojen osasta kylläkin ja lisäksi olen vakuuttunut siitä, että Yrjö Keinonen oli erinomainen sotilas, jota kohdeltiin epäoikeudenmukaisesti.

### **Mitkä tekijät johtivat Yrjö Keinosen joutumisen paitsioon?**

Keinonen oli menestynyt sodan todellisuudessa erinomaisesti, ja sotien päätyttyä hän päätti vaihtaa suunnittelemansa akateemisen uran sotilasuraan. Todettakoon, että vaihto tapahtui ikämiesvuosien kynnyksellä, vieläpä vuosina, jolloin puolustusvoimat olivat sotien jälkeisessä alennustilassa, itse asiassa kurjimmillaan mitä tulee koko itsenäisen Suomen historiaan. Tällaista valintaa on vaikea pitää ahneuden osoituksena - seikka, joka pitäisi ottaa keskeiseksi lähtökohdaksi Yrjö Keinosen arvostelussa.

Joka tapauksessa Keinonen oli sodat käyneelle upseeristolle ”sivusta” ammattiin tunkeutunut tulokas. Hän menestyi oppikursseilla erinomaisesti ja hän omasi yleisestikin erittäin vahvan ammatillisen kilpailukykyyn ajankohdan upseeriston piirissä. Loputtoman energisenä ja älykkäänä kilpailijana ja elämäntavoiltaan askeettisena hänen katsottiin ”pilaavan markkinat”.

### **Liian yritteliäs**

Yritteliäisyys näkyi uloskin päin. Yrjö Keinosen nimi mainittiin julkisen sanan palstoilla tuon tuostakin 1950-luvun kuluessa. Hän oli toiminut esimerkiksi jonkin sotilasurheiluvaltuuskunnan johtajana, ja varsin usein junailu oli päättynyt voitokkaasti. Näissä yhteyksissä Keinonen poikkeuksetta mainittiin lehdistössä (Uusi Suomi, Suomen Kuvalehti ym) varustettuna tittleillä ”filosofian maisteri, Mannerheim-ristin ritari, majuri/everstiluutnantti Yrjö Keinonen”. Keinosen yleisesikuntaupseerin (ye-) tittelistä, joka on ehdoton pätevyysvaatimus upseeriuralla etenemiselle everstiluutnantista ylöspäin, ei em. yhteyksissä useimmiten puhuttu mitään.

### **Alemmuudentuntoinen upseeristo**

Yrjö Keinosen mainitseminen julkisessa sanassa siten, että ye-upseerien pätevyystekijä sivuutettiin, närkästytti ja herätti alemmuudentunnetta varsinkin vanhemmassa upseerikunnassa. Kun vähitellen lisäksi huomattiin, että media oli lumoutunut Yrjö Keinosen lisätittleistä täysin spontaanisti, kenenkään pakottamatta, tajuttiin, että ajankohdan upseeristo ja myös ye-upseeristo nautti siviiliyhteiskunnan taholta hyvin vähän arvostusta. Tämä havainto aiheutti sen, että yleinen närkästyminen Yrjö Keinoseen muuttui avoimeksi vastustamiseksi, ylimmässä upseeristossa paikoitellen suoranaiseksi raivoksi.

Tässä vaiheessa on syytä valottaa hieman ns. korporatiivista ajattelua, vaikka sitä meillä ei yleensä ole totuttu liittämään upseerien ammattikuntaan. Lähtökohtana on, että useimmissa ammattikunnissa on omat sisäiset lakinsa. Sisäpiirissä niillä hoidetaan mm. yksilöiden väliset suhteet, ”noikkimisjärjestys”. Oleellisinta on kuitenkin korporaation toiminta ulospäin. Ammattikunnan edut, sekä aineelliset että henkiset, on pyrittävä turvaamaan valtakunnallisesti ja niitä on varjeltava kaikin keinoin.

Suomalaiselle on ammatillinen uraeteneminen tiettyä järjestystä noudattaen eräs työelämän kulmakivistä. Hänen on voitava luottaa siihen, että hänen muodollista pätevyyttään ja asemaansa korporaatioissa kunnioitetaan ”saavutettuna etuna”. Ellei näin tapahdu, yksilö katsoo tullessa sorretuksi. Upseeriammatissa varsinkin yleisesikuntaupseeriarvolla (ye-arvolla) on oltava yleissitovuus. Sivuseikoiksi katsottavien tekijöiden nostaminen ensisijaisten pätevyystekijöiden rinnalle johtaa hengenahdistukseen, jopa kapinaan.

Kyse on siis syvällisistä kansallisista luonnetekijöistä, jotka ovat yhteisiä koko suomalaiselle heimolle. Suomi on tunnetusti yhdistysten luvattu maa. Yleisesti kuvitellaan, että yhdistykset ovat sitä varten, että kohteena olevasta asiasta kiinnostuneille tarjotaan lämminhenkinen, sosiaalinen yhteisö, jonka siipien suojissa aatteeseen voi perehtyä. Mielestäni tätä käsitystä on pidettävä virheellisenä. Suomalainen perustaa yhdistyksen enemmänkin eristäytymistä varten saadakseen luotettavan porukan puitteissa määräysvallan siihen, keitä yhteisöön otetaan sisään ja mitä sitten tehdään.

### **Pätevän ja erilaisen ulos savustas**

Tämä piirre näkyy myös upseerikorporaatioissa. Jos siihen tulee epätavallista tietä tai epätavallisin pätevyysin henkilö, jolla voi olla aivan erinomaisia ajatuksia toiminnan kehittämiseksi, hän monessa tapauksessa herättääkin yhteisön jäsenissä positiivisen vastaanoton sijasta kateutta ja pelkoa. Pelätään, että tulokas suistaa valtaistuimelta sekä nykyisen ajattelutavan että yhteisön jäsenten saavuttaman aseman. Tämän seurauksena henkilöön otetaan periaatteesta hanttiin-asenne, jolla hänet ensin eristetään, sitten pyritään savustamaan ulos.

Yhdistyshurmion ohella Suomi on, kuten viime kuukausina laajasta lehdistökeskustelusta jokainen on voinut todeta, myös koulukiusaajien luvattu maa. Useimpien mielestä kiusaaminen on tuomittavaa (vrt. Tellervo Koiviston kirja), toisten mielestä harmitonta (muistomerkin pystyttäminen presidentin rouvan kiusaajalle). Olisi mielestäni silkkaa naivismia ajatella, että halu koulukiusaamiseen jollakin ihmeellisellä tavalla häipyä ihmisistä ikävuosien lisääntyessä. Oltaneen lähempänä totuutta, jos ajatellaan, että henki ei mihinkään häivy, sen muodot vain siirtyvät aikuisten maailmaan.

Tällainen korporatiivinen henki oli päätekiä siinä kohtelussa, johon Yrjö Keinonen joutui. Kohtelu alkoi jo Keinosen uran ye-upseerivaiheessa, yli vuosikymmenen ennen hänen komentajakauttaan. Ellei häneen kohdistettua korporatiivista kaunaisuutta nähdä johdonmukaisena kokonaisuutena, ei Yrjö Keinosen henkilöhistorian loppuvaihe tule lainkaan ymmärretyksi.

## **Komentajanimitys ja yhteisön kauna**

Edellä esittämäni päätelmät Yrjö Keinosen vastustuksen syistä saavat mielestäni voimakasta tukea, kun tarkastellaan puolustusvoimain komentajanimitykseen osallistuneita henkilöitä ja heidän asenteitaan. Yrjö Keinosen päätökijä oli puolustusministeri Arvo Pentti, hänkin ansioitunut sotilas ja Mannerheim-ristin ritari. Miksi Arvo Pentti kannatti aidon spontaanisti Keinosta eikä millään muotoa edes viitannut hänen vastustajiensa argumentteihin? Vastaus on se, että ministeri Pentti ei ollut upseerivirassa eikä näin ollen voinut tiedostaa sitä yhteisöllistä kaunaisuutta, joka oli hallitsevana Keinosen virassa olevien kilpailijoiden mielissä. Samaten silloinen tasavallan presidentti Kekkonen asennoitui neutraalin objektiivisesti Keinoseen, koska hänellä ei ollut ruohonjuuritason tietoa Yrjö Keinosen upseeritoverien alhaisista asenteista.

Todettakoon vielä, että samaten Yrjö Keinosen siviilistävät, sotakaverit, heistä erityisryhmänä Mannerheim-ristin ritaritoverit eivät nähneet mitään kielteistä Yrjö Keinosen persoonassa ja toiminnassa. Ristiriita näiden kahden tahon asenteiden välillä oli räikeä.

Mielenkiintoisen lenkin tässä ketjussa muodostaa jalkaväenkenraali Sakari Simelius, joka toimi Yrjö Keinosen edeltäjänä. Puolustusvoimain komentajana hänellä oli välittömät yhteydet tasavallan presidenttiin. Simelius oli täysin perillä ammattikunnan vanhimman kaartin asenteista (ks.kirjan sivut 76-93 ) ja hän olisi voinut kiertelyn ja kaartelun sijaan informoida tästä leppymättömästä kaunaisuudesta tasavallan presidenttiä. Näin hän ei kuitenkaan tehnyt. Miksi?

Vaikuttaa siltä, että herrasmieheksi tunnettua kenraali Simeliusta nolotti koko asia, minkä vuoksi hän jätti sen tekemättä. On mahdollista, että hän pelkäsi, että presidentti Kekkonen olisi raivostunut, jos olisi saanut edeltävältä komentajalta näinkin vaatimatonta tasoa edustavan perustelun puolustusvoimain komentajan nimitystä koskevassa asiassa. Presidentti Kekkonen olisi sitä paitsi saattanut nimittää Keinosen Simeliuksen kovimmastakin vastustuksesta huolimatta ja siten vielä jäähyväisiksi nolata virasta eroavan puolustusvoimain komentajan.

Tulos oli, että Yrjö Keinonen tuli nimitetyksi puolustusvoimain komentajaksi esittelytiedoin, joista oli siivottu vastustajien edustama raadollisin osuus pois. Tämä johti asetelmaan, jossa tietty upseeriryhmä oli alun alkaen jyrkästi nimitystä vastaan ja ylläpiti omassa piirissään aktiivista protestihenkeä uutta puolustusvoimain komentajaa kohtaan. Ikiaikainen upseerihyve, uskollisuus ja lojaalisuus ylipäällikköä, presidenttiä, kohtaan rakoili näkyvästi.

## **Mitkä olivat Yrjö Keinosen kaatamisoperaation kulmakivet?**

Yleisesti Yrjö Keinosen osalta sellaisten ammatillisten heikkouksien osoittaminen, mikä olisi palvelut oppositiovoimien intressejä, oli käytännössä vaikeata: virkatehtävissä hän oli se sama, uuttera kouluttaja, joka oli voittonsa saavuttanut jo sodan todellisuudessa. Puolustusvoimain komentajana hän aloitti uudistustoiminnan, jota vanha kaarti arvosteli, mutta muu yhteiskunta otti ne vastaan enimmäkseen hyvin myönteisesti. Edellä kuvattuihin syihin nojautuva vastustus teki kuitenkin hiljaista myyräntyötään. Luotettavat ystävät harvenivat ja joidenkin ammattitoverien periaatteesta hanttiin-asenne, johon hän itse ei nähnyt mitään asiallista syytä, koski häneen kipeästi.

Yrjö Keinosen vastustajaklikillä oli ilmeisesti melko pitkään ”haku päällä” sellaisen syyn löytämiseksi, että Keinonen voidaan saada kypälälautaan. Muodollinen syy löytyi pioneerien

koulutusohjelmistosta ja johti sittemmin ns. kellarijupakasta, joka kirjassa on kuvattu yksityiskohtaisesti. En ryhdy sen vaiheita tässä ruotimaan tarkemmin, vaan annan lukijoiden itse kokea lukuelämyksensä.

### **Kellarijupakan moraali.**

Koko kellarijupakka oli onneton näytelmä, johon osallistuneet osapuolet olivat kaikki häviäjiä. Päähenkilö Yrjö Keinonen, erinomainen sotilas sekä sodan että rauhanajan töissä, tuli tekaistuin perustein tuomituksi, samoin kapteeni Siitonen, esimerkillinen upseeri ja alaistensa parhaaseen pyrkinyt yksikön päällikkö ja patriootti. Pääesikunnan pioneeri johto yritti vetää hartioilleen manttelia, joka siihen oli 10 numeroa liian iso ja siten epäsuorasti halvensi puolustusvoimien ylimmän johdon toimintaperiaatteita. Oikeusistuinten asiantuntijaupseerit seurasivat vaieten sivusta, kun puolustusvoimain komentajatasoa koskevissa sotilasasioissa harrastelijan tietämystä edustavat juridiikan miehet esiintyivät asiantuntijoina. Keinosen vastaiseen operaatioon osallistuessaan Panssariprikaatin komentaja kieltäytyi noudattamasta esimiestensä käskyä ja palkittiin kenraaliylennyksellä. Hintana oli kuitenkin se, että hän menettelyllään vastusti oman joukkonsa sotavalmiuden kehittämistä ja siten syyllistyi virkarikokseen, jonka rehellinen upseeri rinnastaa maanpetokseen.

### **Sosiaalihistoriallinen näkökulma**

Viitaten vielä siihen, mitä edellisessä tekstissä on puhuttu suomalaisesta mentaliteetista, olisi tärkeää, että tämän esimerkin sisältämä tieto herättäisi kiinnostusta alan asiantuntijoissa. Olisi mitä suotavinta, että Yrjö Keinosen koko henkilöhistoria tutkittaisiin sosiaalihistoriallisesta näkökulmasta katsottuna. Nähdäkseni esimerkiksi professori Liisa Keltikangas-Järvinen on jo aiemmissa tutkimuksissaan kosketellut samoja aiheita. Yleisestikin tutkittu tieto epäilemättä vähentäisi niitä ongelmia, joita perinteinen ajattelu on aiheuttanut suomalaisessa yhteiskunnassa.

### **Presidentin asennemuutos**

Olen varma siitä, että minä en ole ensimmäinen henkilö, joka analyysissään on tullut edellä esitettyihin johtopäätöksiin Yrjö Keinosen henkilöhistoriasta. Perusteena viitataan siihen asennoitumiseen, mitä presidentti Urho Kekkonen osoitti Yrjö Keinosta kohtaan.

Yrjö Keinosen eroilmoituksen suututtama presidentti uskoi aluksi tietoonsa tulleita syytöksiä. Ehkä Kekkonen katsoi tulleensa petetyksi puolustusvoimain komentajavalinnassaan sekä esittelijöiden että henkilön itsensä taholta. Seurannut vaihe oli, kuten kirjankin tekstistä ilmenee, että hän asennoitui jonkin aikaa kielteisesti Keinoseen. Sittemmin kävi niin, että presidentin asenteet vielä kerran ja lopullisesti vaihtuivat: Presidentti Kekkonen antoi Keinosesta hyvin kiittävän lausunnon jo pari vuotta Keinosen eron jälkeen, mutta ehkä vielä painavampaa oli, että hän lähetti Yrjö Keinosen tv-siintymisen jälkeen, tämän ollessa jo kuolinvuoteella, varauksettoman kauniit kiitokset Keinoselle. Kekkonen mukaan Keinonen oli ollut erinomainen puolustusvoimain komentaja..

Seikka, jolle panen hyvin suuren painon tässä asiassa, on se, että Kekkonen oli – kuten kaikki aikalaiset tietävät – äärimmäisen härkämäinen niissä asenteissa, jotka hän oli kerran omaksunut. Kun

edellä kerrottu muutos kuitenkin tapahtui hänen suhteessaan Yrjö Keinoseen, on taustalla täytynyt olla joku korkean aseman omaava henkilö, joka jo neljännesvuosisata sitten oli päätenyt samantapaisiin johtopäätöksiin kuin mitä edeltävässä tekstissä on arvioitu ja jotka kyseinen henkilö oli saattanut tasavallan presidentin tietoon. Muuten tapahtunut historiallinen asennemuutos ei olisi mielestäni ollut mahdollista.

Kuka tämä henkilö oli, jää arvoitukseksi.